

לבוא לירושלם. אמר לי שעליו ללכת גלילה וישוב רק ביום הרביעי.
בקשחיו שיחשוב ויביא לי עד היום הרביעי הצעה של מרכז.

מיד אחרי לכתו בא אצלי אליהו וספר שבאו אליו חרות
וישראל וחציעו לו חבנית רחבה של פעולה. הוא אמר להם שיפנו
אליו. לדעת אליהו אין לחשוש שיוסיפו לעבוד באופן ספרטי. הם
באו לידי הכרה שבלי התסתדרות לא יוכלו לפעול ויש מעכשיו לסמוך
על הבטחתם שיעמדו תחת משמעת צבורית.

כעבור זמן מה באו חרות, ספקטור וישראל. מאחרי ועדת
הבירור שלפני יוחר משנחים לא נפגשתי ולא נדבחי אף פעם עם ישראל.
מסרתי להם את חשובת אסף וגמרנו שנשוב לדון בשאלה לאחר שובו של
אסף.

ג' באלול
8 בספטמבר
יום א'

בבוקר נסענו ברכבת ירושלים לשיבת הוח"ל. בדרך
ראינו את הריסות חולדה והרטוב. במקור-חיים כבר החושבים חזרו
לבחים אחדים. ברחוב יפו רואים רק יהודים. לשיבת הוח"ל בא
הפעם קהל רב. מתאכרים באו סמילנסקי, שפירא, חפץ, ליברכט.
מדבריו של סלומון: בחשעה באב פנה לקלוזנר להניא
את הצעירים מהפגנה. בליל ט' באב היה בחפלה סדר גמור - וקסט
הביע את הכרחו לשליחי הישוב על הדבר. אולם לא הצליחו לבטל את

ההפגנה, למרות בקשתו של הופיין בשם הנה"צ. הוח"ל פנה לממשלה לבל תעצור בעד ההפגנה, ו-180 איש יצאו בהפגנה בלויח מספר גדול של שוטרים. סלוסון, הופיין וברודה הלכו אחם. המפגינים עברו דרך רחוב יפו בניגוד לפקודה השוטרים. המפגינים הרימו צעקות אז להנה"צ ועוד. בדרך לכוחל נצטרפו עוד כמה אנשים, ומספרם עלה עד 300.

למחרת הודיעה הממשלה שגם הערבים דורשים רשות להפגנה ע"י הכוחל. קסט פנה למחרת לוח"ל בדרישת שקט. הוח"ל נקרא גם ללוק. בי"א-באב - בשבת הפרידה שרשרת שוטרים בין המחפלים הישודים ובין העוברים דרך הפתח.

באותו יום נדקר בשכונת הבוכרים מזרחי. סצב הרוחות היה סתוח. ביום א' שוחח הוח"ל עם לוק בענין הכוחל. לוק ענה שאינו יכול לעשות כלום אלא ימסור ללונדון דרישה הוח"ל. בימים ב' וג' הורגשה התכוננות. ספי ערבים שונים נשמעו אזירות. הכל נמסר לממשלה. ביום ג' סח מזרחי. בשעה 9 בערב הודיעו זאת להוח"ל. הממשלה הציעה לקברו בחשאי. המשפחה התנגדה והסכם לערוך הלוייה בשש בבוקר. נחאסף קהל. המשטרה הערבית נדרשה לעזוב המקום. ליד הדואר דרשה הממשלה לבל לעבור דרך שער, אולם הקהל התפרץ והמשטרה השתמשה במקלות. ביום ה', 22 אוגוסט, ראיון עם לוק. דרישת בטחון. לא לחת לערבים להכנס העירה בתמונים ולפרק נשקם. לוק ענה: המצב בטוח, אוחזים באמצעים, מעבירים הצבא קרוב לעיר וכו'. למחרת החלו "המאורעות".

מזרחי בן-צבי: הממשלה אשמה בהרגעה כוזבת. ביום ה'

אמר לנו לוק: הסצב בירי. המופחי נחן לי הבטחה. באותו יום סידר לוק ראיון בין היהודים והערבים: בן-צבי, ברודה, יצחק לוי, גמאל אל חוסייני, עבד אל הודי, סובחי אבו חדר. גמאל שאל את לוק: האם אתה מודה שראשי הערבים עשו הכל למען השלום? לוק ענה: כן. גמאל הוסיף ושאל: האם גם ב"כ היהודים עשו הכל - לוק: כן, והסתלק. גמאל הציע אז פתק לחתימה, ובה נאמר: "אנחנו היהודים מודים שהבורק הוא קנין המושלימים. אנחנו ב"כ המושלימים מודים בזכות היהודים לבקר ע"י הורק ואיננו מחוונים למעט בזכות זו. היהודים לא הכימו והציעו: "אנחנו ב"כ היהודים והמושלימים שלחאספנו לשיחה הוברר לנו שיש אי-הבנה וש אפשר לסלקה, ואנו מונים בקריאה לשמור על השקט והשלום על-מנת שאפשר יהיה להתפשר גם בענין הכוחל. המושלימים ענו שהם אינם יכולים לחתום יחד עם היהודים.

קודם שנפרדנו דרשתי מהם שיטיפו לשלום - והם הבטיחו לעשות זאת. עלי השפיעו הדברים והאמנתי בהם. למחרת העליתי אותם על-הנייר.

(2) ביום ה' דרשנו ביטול ההחלטה שהתכוננה ליום הששי

(23 אוגוסט) או לכל הפחות פירוק הנבוסים המסומרים. הם ענו

We cant interfere in their religious duty.

(3) ביום ו' דרשנו גיוס קונסטבלום. סגורם הסכים.

באותו סעוד זיינו כארבעים פקידים יהודים, קצתם במגרש, קצתם בשכונות. דרשנו זיון השכונות - הבטיח חשובה למחרת. בערב הבאנו למטרה רשימה של 500 מתנדבים. דחו החשובה למחר. למחרת היינו

אצל לוק. סתוך השיחה נודע לנו שניתנה פקודה גם לשוטרים האנגלים לא להשתמש בנשק. אז כבר ידענו על 13 הרוגים יהודים. לוק דחה אותנו עוד לשעות. בין המתנדבים היו חיילים בריטים משוחררים שעמדו במגרש הרוסי.

כשראינו הטלגרמות נעצרות וההתפליות נמשכות - החלטנו לתח אולטימטום, שאלני אם יעביר הטלגרמה. ניסה לשדל אותנו לבל נטלגרף בבוא חיילים בריטים.

בימין משה לא היה אף שומר אחד. העיר הפנימית הייתה ריקה מכל שוטרים, ורק ההגנה הצילה. הערבים נסו לפרוץ - ונעצרו שתי שעות עד שבא צבא.

אלמלא מתו מספר מגינים במאה שעים היה גורלה כגורל שכונת הגורזים. 27 נקודות בירושלם ניצלו ע"י היהודים עצמם. מבית היתומים דיסקין טלפנו שעות שלמות לעזרה, ורק הופעת ההגנה הצילה. לא הצטרפו אפילו לירות.

4) הממשלה גילתה התרשלות בתחילת ההתקפה. אילו אחזה המטרה באותם האמצעים שבהם אחזה, נגד המלוא היהודים (בהלוית סורתי) היו נוטלים מהפורעים את הבטחון שהממשלה אחת. בנוכחות אנגלים ושני רוכבים דקרו הפורעים יהודי ע"י התנה"צ, פצעו את פון ווייזל, ואיש לא נתפס.

5) פרקו את הקונסטבלום, לא זיינו את המתנדבים, פרקו את היהודים הבריטים, בשעה שהנוצרים נשארו עם נשקם.

6) סידרו חיפושים בשכונות ואסרו יהודים. כשסידרו חיפושים אצל ערבים הזהירו על כך, כנראה, מקורם...

מדברי שפרינצק:

ב-29 לאוגוסט הוגש חזכיר למזכיר המושבות ודרשו :

הגברת הבטחון, פצויים (שאלה זו עורר סטפולד בעצמו), הפסקת הפירוק (פעמים סלגורפו מלונדון להפסיק), לזיין מי שהיו חיילים, הודעה הממשלה על המנדט (מקדונלד הודיע שהממשלה תחפש הזדמנות לכך בגנף), עליה חדשה מידית (הממשלה הודיעה שתחיתם בחיוב להקלות בעליה), ועדת חקירה (פעל בזה וג'ווד), קביעת יחסים עם הצבא, פטורי האדמיניסטרציה (ציינו בשמות, הממשלה הודיעה ש"יאתנו באמצעים הרבה יותר רחוקים ממה שאתם חושבים").

מדברי קיש:

ויצמן דרש להדיח שורה של פקידים מסוימים, ביחוד אח לזק. יש להדיח גם ס"מ נציב דרום, מושל חיפה ועוד. הממשלה פה תסכים להטיל ענשים קולקטיביים. נתמנחה ועדה בראשות אברמסון לבחון התביעות של פיצויים ולהטיל קנסות. ניתנה הוראה לוועדה להטיל ככסיסום הקנס.

קיש דרש למסור למושבות נשק סגור ומספר נשק חפשי בשביל שומרים. נחקל בקושי - לוק כבר הבטיח לערבים שלא יחולק נשק ליהודים, ויש סו"מ בשאלה זו בין לונדון וירושלם.

הוכוח בזה"ל נמשך כל היום. עמדתי על הדרישה לשחפנו במדה סנטיקה בחיל הספר אולם בעיקר עמדתי על הדרישות כלפי עצמנו וכלפי החנועה: עבודה עברית, עליה, התישבות. ערך הישוב עליה בעיני העם. ולחביעתנו יהיה משקל רב, בחנאי שהישוב בעצמו יעשה

מה שביכלחו: לקלום סיד עוד 4,000 פועלים מגינים במושבות ובעבודת בעיר. ההנגדתי לרעיון החרם נגד הערבים. הרפורסיה נגד חברון מוצדקת והכרחית, אבל אסור לנו להכריז מלחמה כלכלית בערבים. זהו נשק מסוכן שיפגע בנו אולי יותר מאשר בערבים. עלינו להתבצר ע"י מסק לאומי, רכוז כוחותינו, משמעת וארגון לאומי שלא ישנו המקשים המהפירים של נערים מסדרי הפגנות העלולות להבעיר חבירה.

החלטות לא נחקבלו כי השעה הייתה כבר מאוחרת, ונמסר להנהלת הוה"ל - סלומון ובן-צבי, יחד אתנו (חברי הוה"מ של ההסתדרות למעשה) לנסח את ההחלטות.

בערב נחאספנו בחוטל מרשק ונסתנו מלגרמה לוח"מ הציוני. תארנו את המצב הפוליטי - הסחירה בין הבסתות לונדון ומעשי ירושלים - וחבענו הגברת העליה, העבודה וההחישבות.

החלטנו לצרף את רמז וברלין להנהלת הוה"ל.

סולדק נחקבלה מלגרמה שאב. כהן יבוא לארץ.

ד' אלול
9 בספטמבר
יום ב'

ישיבה עם הנה"צ והנהלת הוה"ל. החלטנו להמציא הכסף

חדוש בשביל העברה 260 איש לגליל, להזמין עו"ד חשוב בלונדון בשביל לעזור בברור החומר על המאורעות בשביל ועדת החקירה, קיש הודיע שהנה"צ חוציא מעכשיו את הפלסטין ביולטין. הסכים לוועדה